

Til:
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

21. mai 2012

HØRINGSUTTALELSE

fra *Stiftelsen MorFarBarn*

Høringsbrevet og lovforslaget fra departementet:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/hoyringar/hoeringsdok/2012/etablering-av-foreldreskap-for-barn-i--2/horingsbrev.html?id=677747>

Rettigheter for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet

Stiftelsen MorFarBarn forstår dilemmaene og de juridiske komplikasjonene som oppstår når norske borgere foretar seg ting i utlandet som er forbudt i Norge. Vi finner det imidlertid påfallende at høringsbrevet ikke på noe punkt problematiserer eller kritiserer denne type handlinger, men stilltiende godtar at "enkelte norske borgere" drar til utlandet og betaler for en livmor (og eventuelt egg og/eller sæd) i den hensikt å skaffe seg barn. At "enkelte norske borgere" inkluderer Norges politidirektør – uten at noen i regjeringen har kritisert ham for å omgå norsk lov – gir et tankevekkende bakteppe for departementets saksframstilling og lovforslagets innhold.

1. BARNES RETTIGHETER. *MorFarBarn-stiftelsen* vil med styrke framholde at det er en menneskerett for barn å "kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem" – FNs Barnekonvensjon 7.1. Det er derimot ingen menneskerett for voksne å kunne skaffe seg barn på kunstig vis. Norsk lov må ikke aktivt bidra eller oppmuntre til at barns menneskerettigheter krenkes. Barns rettigheter er viktigere en voksnes ønsker og krav.

Det er for øvrig tankevekkende at departementets høringsbrev er kjemisk fritt for begrepet "barns rettigheter". Det snakkes mye om "barns beste", men ingenting om barns rettigheter. Dette er en grunnleggende svakhet ved framstillingen som den endelige lovteksten må rette opp. Har barn en naturgitt rett til å kjenne sin mor og far, eller har de det ikke? Kan Barnedepartementet godta at surrogati setter Barnekonvensjonen 7.1 ut av spill?

2. ÉN ELLER TO FORELDRE? *MorFarBarn-stiftelsen* finner det på sin plass å kommentere en inkonsekvens som har betydning for hvordan man bedømmer det foreliggende lovforslaget. I kap 9.2 i SV's arbeidsprogram 2009-2013 står det følgende: "**SV vil sikre lik rett til assistert befruktning for alle som trenger medisinsk assistanse for å få barn, inkludert single.**" Partiet har med andre ord programfestet at barn ikke trenger to foreldre. SV mener at det er i tråd med barns rettigheter at barn kun har mor. Én forelder ivaretar barnets beste. Dette synet deles for øvrig av lederen av Stortingets Familiekomité, fra Arbeiderpartiet.

Det er et paradoks at Barnedepartementet, som ledes av en statsråd fra SV, setter i gang en stor prosess angående surrogatbarns behov for to juridiske foreldre, når det samme partiet har programfestet at single kvinner må ha rett til å skaffe seg barn ved assistert befruktning. I det foreliggende lovforslaget prøver departementet å sikre at barn født ved surrogati har to foreldre hvis én av dem skulle dø, eller hvis det skjer et samlivsbrudd. Barn født ved assistert befruktning har åpenbart ikke det samme behovet for to juridiske foreldre, ifølge SV. I slike tilfeller er én forelder nok. Denne selvmotsigelsen i SVs barnepolitikk setter hele det foreliggende lovforslaget i et underlig lys.

3. MORLØSE BARN. *MorFarBarn-stiftelsen* mener at det er etisk forkastelig å betale en kvinne for at hun skal frasi seg morskapet til barnet hun har båret fram. Hvis egget er kjøpt fra en fremmed kvinne, kanskje til og med anonymt fra en klinikk, er surrogati-arrangementet enda mer klanderverdig. Hvis det er to menn, eller en enslig mann, som skaffer seg barn på denne måten, blir barnet bevisst og planlagt gjort morløs. Dette er et grunnleggende brudd på barns rett til å "kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem" (Barnekonvensjonen 7.1).

4. SURROGATI OG KORRUPSJON. Lovforslaget foretar ingen skjelning mellom land som har gode og velutviklede juridiske ordninger for registrering av foreldreskap, og land som ikke har det. Det gir grunn til uro. I land med mye korrupsjon – som f.eks.

India – kan man kjøpe mange typer dokumenter, dersom man er villig til å betale godt for dem. Lovforslaget legger opp til at norske myndigheter skal anerkjenne farskap fastsatt i utlandet når "søker sammen med barnets far har inngått en avtale med surrogatmor, og at den utenlandske dommen, administrative avgjørelsen eller kontrakten dokumenterer et felles ønske om å oppfostre barnet." En slik bestemmelse kan vise seg å være uansvarlig praksis når man vet hvor mye penger som er involvert i surrogati-industrien, og hvor utbredt korrupsjonen er i mange land.

5. ÉN FAR og FEM FORELDRE. Vi støtter lovforslagets bestemmelse om at et barn bare kan ha én far. Det er både genetisk og logisk selvsagt. At barnet også har en mor, er like selvsagt. At barn på tross av dette likevel kan bli fratatt sin mor med myndighetenes godkjenning, og som erstatning for mor få far nummer to, er et dilemma som høringsbrevet ikke berører. At staten stilltiende godtar at barn blir fratatt sin mor ved en pengetransaksjon, er et alvorlig brudd på barns rettigheter.

Høringsbrevets oppstilling av 14 ulike varianter av surrogati, sier litt om hvor komplekst, uoversiktlig og uforutsigbart hele surrogat spørsmålet er. I praksis kan et barn ha fem foreldre: sæddonor, eggdonor, surrogatmor, juridiske og/eller sosiale foreldre. Ettersom det dreier seg om barn, er det fundamentalt at føre-vår-prinsippet og barneperspektivet får høyeste prioritet.

6. NY TYPE ADOPSJON. Det foreliggende lovforslaget bygger i stor utstrekning på adopsjonsloven og på barneloven. I forbindelse med adopsjonsinstituttet vil vi gjerne kommentere et aspekt ved likekjønnet adopsjon og surrogati. Så langt MorFarBarn-stiftelsen har brakt i erfaring, er det nå ikke uvanlig ved visse norske ambassader og konsulater at biologisk far, hans mannlige partner og surrogatmor møter opp og signerer en kontrakt hvor surrogatmor frasier seg morskapet og overlater foreldreskapet til fars partner. Denne transaksjonen blir kalt "stebarns adopsjon", men navnet er misvisende. For det første er det store penger inne i bildet, der surrogatmoren har inngått en kontrakt før barnet ble unnfanget i den hensikt å adoptere bort barnet. For det andre blir ikke denne barnetransaksjonen gjennomført for å avhjelpe en nødssituasjon for barnet. Tvert imot *skapes* det en nødssituasjon: Barnet blir for all framtid fratatt sin mor. Barnets rett til mor må vike for voksne menns ønske om barn. Barneperspektivet blir omdefinert til det ugjenkjennelige. Var det denne type "adopsjon" Stortinget hadde i tankene da de åpnet for at også likekjønnede par skulle kunne prøves for adopsjon? Neppe.

7. BARNEMARKED og DESIGNERBARN. Avslutningsvis vil *MorFarBarn-stiftelsen* poengtere at problematikken omkring surrogati også handler om Norges holdning til det internasjonale og kommersielle barnemarkedet som har vokst fram de siste årene. Dette markedet er allerede blitt en milliardindustri der man handler med egg og sæd, donorer og livmødre. Ufødte barn er blitt en handelsvare. Fremtidsperspektivene er skremmende – ikke minst fordi det er så store penger involvert. Denne utviklingen bør Norge være en pådriver for å begrense. Vi vil derfor oppfordre Stortinget til å pålegge regjeringen å arbeide for et internasjonalt regelverk som regulerer, begrenser og ideelt sett stopper surrogati-industrien før den sprer seg til flere land.

Et annet aspekt ved barnemarkedet er begrepet designer-barn. Ved bestilling av sæd og/eller egg i de internasjonale sæd-/eggbankene kan kjøperne velge mellom tallrike egenskaper hos donorene. Men i stedet for å velge donorer med høy IQ, vakre øyne, mørkt hår, brun hud eller lignende, kan man også gjøre som to døve kvinner gjorde i USA: de valgte sæd fra en døv mann. Dermed fikk kvinnene sitt ønske oppfylt: en av dem fødte et døvt barn. (Se dokumentasjon på <http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/1916462.stm> og mange andre nyhetsmedier.)

Er det foreliggende lovforslaget en første forberedelse til å alminneliggjøre og legalisere surrogati i Norge? Vi regner ikke med at det er tilfelle, men vi må innrømme at vi er usikre på hvor prosessen ender.

Vennlig hilsen
Stiftelsen MorFarBarn

v/ **Øivind Benestad**
Daglig leder